

CODEX CUMANICUS

Argunşah, Mustafa; Güner, Galip (2015), *Codex Cumanicus*, İstanbul: Kesit Yayınları, ISBN : 9786059100595

Melike UÇAR*

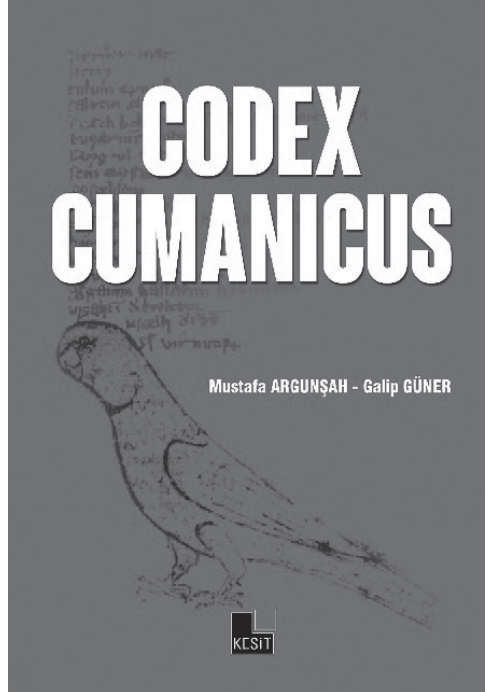
Dil Araştırmaları, Güz 2015/17: 290-295

Türk dilinin büyük eserlerinden birisi olan *Codex Cumanicus* Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyeleri Prof. Dr. Mustafa Argunşah ve Doç. Dr. Galip Güner tarafından geçtiğimiz günlerde yayımlandı. Bu yayın Türkoloji camiasında büyük ilgi gördü.

13. yüzyılın sonlarıyla 14. yüzyılın başlarında Karadeniz'in kuzeyinde yazılmış olan *Codex Cumanicus*, Türk dili tarihinde Latin alfabesiyle yazılmış ilk eser olarak Türkolojide önemli bir yere sahiptir. Kırım'da yazıldığı tahmin edilen bu eserin adı Türkçeye "Kuman kitabı" olarak çevrilebilir. Batılılar Kıpçaklara Kuman demelerine rağmen Türkler bu adı pek kullanmamıştır.

Codex Cumanicus'un meydana geldiği sahaya ve tarihe bakılırsa Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara Kıpçaklar, Peçenekler ve Oğuzların büyük göçlerle geldiği, Cengiz'in

oğullarıyla birlikte Karadeniz'in kuzeyine doğru da göçler yaşandığı ve Cuci Han'ın büyük oğlu Batu Han tarafından 1242 yılında kurulan Altın Ordu İmparatorluğunun nüfusunun büyük bölümünü de Kıpçakların oluşturmaya başladığı görülmektedir. Sonradan Saray şehrinin büyük bir medeniyet ve kültür şehri olması ile bu saha, Cenevizli ve Venedikli tüccarların ticaret yaptığı zengin bir coğrafya hâline gelmiştir. Bu zengin coğrafyada yazılan *Codex Cumanicus* iki ayrı defterden oluşmaktadır. Birincisi, Kıpçaklar ve Farsça konuşan İlhanlılarla ticareti kolaylaştırmak için İtalyan tüccarlar tarafından yazılmış bir gramer ve sözlük kitabıdır. Özellikle Venedik ve Cenevizlilerin kullandığı Latince kelimelerin Farsça ve Kıpçakça karşılıklarının verildiği bu bölüm 55 yapraktan oluşmaktadır. Burada hem gramer bilgileri, özellikle fiil çekimleri hem de ticareti yapılan malların adları üç dilli olarak listelenmiştir. Sadece ticareti yapılan

* Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, KAYSERİ / TÜRKİYE uçarmelike85@gmail.com

malların adı değil aynı zamanda dinî terimler, yiyecek içecek adları, hayvan adları gibi daha birçok malzeme kelime listeleri şeklinde verilmiştir. Bu defter İtalyan *Codexi* olarak da anılmaktadır.

İkinci defter, misyonerler tarafından yazılmış Hristiyanlığa ait dinî hikâyeler, İncil'den parçalar, ilahiler, vaazlar ile 47 bilmece, *anla-* fiilinin çekimleri, iki sayfalık Latince yazılmış Kıpçak gramerinin bazı özellikleri ile kelime ve cümlecik listelerinden oluşmaktadır. *Alman Codexi* denilen bu bölümde kelime listelerinin karşılıkları çoklukla orta Almanca olarak verilmiştir. Bu defter birbiriyle ilgisiz sayfaların bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Bu yüzden eserde çok farklı kalemler ve imlalar denenmiştir.

Codex Cumanicus, hem çağdaş Kıpçak grubu hem de bütün Türk lehçeleri açısından gerek sözcükler gerek eserde kullanılmış olan alfabenin dönemin dilini Arap alfabesinden daha iyi yansıtmaya sebebiyle oldukça kıymetli bir eserdir. Eserden ilk kez 1656 yılında Tomasini bahsederken eserin ilk bilimsel neşrini de 1880 yılında Combes Geza Kuun gerçekleştirmiştir. Bu eser üzerinde şimdiye kadar birçok bilim adamı çalışma yapmıştır: Klaproth, Bang, Drimba, Gargavets, Grönbech, Tietze vb.

Türkiye'deki Türkoloji camiasında *Codex Cumanicus*'un iki tez, birkaç makale ve bildiri dışında işlenmemiş olmasından dolayı eserin toplu bir neşre ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda resmî olarak 7. Uluslararası Türk Dili Kurultayı (24-28 Eylül 2012)'nda Prof. Dr. Mustafa Argunşah "Codex Cumanicus'un İmlası II: Yuvarlak Ünlüler", Doç. Dr. Galip Güner "Codex Cumanicus'un İmlası: Ünsüzler" adlı bildirimleri ile eser üzerinde çalışma yaptıklarını bilim dünyasına duyurmuşlardır. Fakat yazarlar bu eser üzerindeki çalışmalarına 2010 yılında başlamıştır. Böylece eser, 4-5 yıllık bir emeğin mahsulü olarak Ekim 2015 tarihinde Türk diline, kültürüne ve bilim dünyasına kazandırılmıştır.

Eserin içeriği ve eseri oluştururken izlenen yolu göstermek amacıyla kitabın hazırlanması sırasında takip edilen sistemden bahsetmekte yarar vardır. Yazarlar izlemiş oldukları yöntemi ve çalışmanın içeriğiyle ilgili bilgileri "Eser Hakkında Birkaç Söz" başlığıyla okuyucularla paylaşmıştır.

Eser, 1079 sayfadan meydana gelmektedir. İçindekiler kısmına bakıldığında, "Eser Hakkında Birkaç Söz" (s. 11-16) ve "Kısaltmalar" (s. 17-20) bölümlerinden sonra gelen "Giriş" (s. 21-36) bölümünde "Codex Cumanicus", "Codex Cumanicus'un ikinci nüshası", "Codex Cumanicus'un yazılış tarihi", "Codex Cumanicus nerede yazıldı?", "Codex Cumanicus'un yazarı", "Codex Cumanicus'un yazılış amacı", "Codex Cumanicus'un dili", "İki ayrı Codex Cumanicus", "İtalyan bölümü", "Alman bölümü", "Codex Cumanicus üzerine yapılan önemli çalışmalar" alt başlıkları ile *Codex Cumanicus* hakkında geniş bir bilgi sunulmaya çalışılmıştır.

"Giriş"ten sonraki bölümde "Codex Cumanicus'un Dil Özellikleri" (s. 37-128) ele alınmıştır. Burası eserin imla, fonetik ve morfolojik özelliklerinin verildiği oldukça hacimli bir bölümdür. *Codex Cumanicus*'un yazım özellikleri, "Ünlülerin Yazımı" ve "Ünsüzlerin Yazımı" (s. 37-58) başlıkları altında detaylandırılmıştır. Burada eserde hangi harflerin hangi seslerle gösterildiği geniş olarak verilmiştir. Ayrıca ünlülerin ve ünsüzlerin gösterilmesinde karşılaşılan zorluklar örneklerle açıklanmıştır. Özellikle ünlülerin yazımından kaynaklanan sorunlarda kimi kelimelerin ince okunduğu gibi kalın da okunabileceği vurgulanmıştır.

Ses Bilgisi (s. 59-71) bölümünde ünlü ve ünsüzlerle ilgili ses olayları örneklerle gösterilmiştir. Bu bölümde ünlü uyumları, ünlü değişimleri, ünlü yuvarlaklaşması, ünlü daralması, ünlü genişlemesi, ünlü düzleşmesi, ünlü türemesi, ünlü düşmesi, kelime başında, içinde ve sonunda görülen ünsüz değişimleri, ünsüz düşmeleri, kelime başında ünsüz türemesi, ünsüz göçüşmesi gibi konular incelenmiştir. Özellikle Kıpçak Türkçesine has bazı ses olaylarında Memluk Kıpçak Türkçesiyle yazılmış eserlerle mukayeseler yapılmış, Kıpçak Türkçesinin iki lehçesi arasındaki farklılık ve benzerliklere dikkat çekilmiştir.

Şekil Bilgisi (s. 73-128) bölümünde yapım ekleri (addan ad, fiilden ad, addan fiil, fiilden fiil türeten ekler), çekim ekleri (ad çekim ekleri, çokluk eki, iyelik ekleri, aitlik eki, hâl ekleri), fiil çekim ekleri, kip ve kip ekleri, haber kipleri (görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman); tasarlama kipleri (emir kipi, istek kipi, şart-dilek kipi, gereklilik kipi), fiillerin birleşik kipli çekimleri, birleşik kipli fiillerin hikâyesi (geniş, görülen geçmiş, duyulan geçmiş, gelecek zaman kipinin hikâyesi, şart-dilek kipinin hikâyesi, birleşik kipli fiillerin şartı (görülen geçmiş zaman kipinin şartı), soru eki, zamirler (şahıs, dönüşlülük, işaret, soru, belirsizlik zamirleri), sıfatlar (niteleme, belirtme, işaret, soru, belirsizlik, sayı, asıl sayı, sıra sayı, kesir sayı, topluluk sayı sıfatları), zarflar (zaman, yer-yön, soru, miktar, durum), edatlar (çekim, bağlama, kuvvetlendirme, cevap edatları, ünlemler), birleşik fiiller, sıfat-fiiller, zarf-fiiller ve ad fiiller hakkında tek tek bilgi verilmiş, bu eklerin işlevleri ile metinlerden seçilen örnekler Türkiye Türkçesindeki karşılıklarıyla birlikte verilmiştir.

Eserin detaylı gramerinden sonra metinler yayımlanmıştır. Burada her iki defterin metinleri ayrı ayrı verilmiştir: Codex Cumanicus I Metin (s. 131-235), Codex Cumanicus II Metin (s.239-325).

Birinci defter karşılıklı üç sütun hâlinde Latince-Farsça-Kumanca kelime listelerinden oluşmaktadır. Elimizdeki çalışmada ise dört sütun bulunmaktadır. Burada Latince ve Farsça kelime listelerinin özgün metinleri yer almamaktadır. Yalnız çeviri yazılı (transkripsiyon) metinleri verilmiştir. Kumanca kelimelerin çeviri yazılı biçimleri üçüncü sütun, özgün biçimleri ise dördüncü sütun olarak verilmiştir. Latince-Farsça-Kumanca kelime listeleri herhangi bir karışıklığa sebep vermemek üzere yazarlar tarafından numaralandırılmıştır. Metinde yapılan düzeltmeler sayfa altlarında gösterilmiştir. Latince kelime listelerinin çeviri yazısında Vladimir Drimba'nın (*Codex Cumanicus. Édition diplomatique avec fac-similés*, Bucarest, 2000), Farsça kelimelerin çeviri yazısında ise András Bodrogligeti'nin (*The Persian Vocabulary of the Codex Cumanicus*, Budapest, 1971) çalışmalarından faydalanıldığı belirtilmiştir.

İkinci defterin yayımında *Codex Cumanicus*'un özgün metni ile çevri yazılı metni alt alta verilmiştir. Bundaki amaç, metin üzerinde çalışacak olanların yazarların özgün metni nasıl gördükleri ve çeviri yazıya nasıl aktardıklarını görmelerini sağlamaktır. Şimdiye kadarki *Codex Cumanicus* çalışmalarında böyle bir yöntem kullanılmamıştı. Bu bölümde yedi ayrı yerde kelime veya cümlecik listeleri bulunmaktadır. "Sözler" olarak başlıklandırılan bu kelimelerin karşısında yer alan Almanca (nadiren Latince) karşılıkları da metin yayımında özgün yazımlarıyla verilmiştir. Metindeki ikinci ve üçüncü sütunlar bu çalışmada da korunmuştur.

Çalışmanın en özgün yönlerinden birisi, ikinci defterdeki metinlerin çeşitli işaretlerden arındırılmış olarak yeniden yayımlanmış olmasıdır (s. 329-409). Bu bölümde

metinler manzumsa mısra düzeninde, mensursa paragraflara ayrılarak verilmiştir. Bu kitapta yer alan 38 metin ayrı ayrı başlıklandırılmıştır. Metinlere başlık verilirken konudan hareket edilmiştir. Her metnin karşısında veya altında Türkiye Türkçesindeki karşılıkları da yer almıştır. Metinlerin Türkiye Türkçesine çevrilmesinde aslına bağlı kalındığı dikkat çekmektedir. Kelime listeleri de Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Bu bölümde yukarıda da belirtildiği gibi 47 bilmece bulunmaktadır. Yazarlar bu bilmece-ler üzerinde daha önce yapılan çalışmalarını da dikkate alarak kimi metinlerde kendi çözüm önerilerini sunmuşlardır. Yazarların da bahsettiği gibi iki sayfalık Latince gramer bölümü Türkiye Türkçesine çevrilmeden bırakılmıştır. İncil'den alınan metinlerin çağdaş Türkçeye karşılıkları da yeni İncil metinlerinden dipnotlarda gösterilmiştir. Böylece okuyuculara, günümüzden yaklaşık 700 yıl önceki metinlerle bugünkü İncil metinleri arasındaki farkları görme imkânı sunulmuş olmaktadır.

Türkiye Türkçesine çevrilmiş metinde şu başlıklar bulunmaktadır: Sözler I, Rab Tanrı'dan cennetten kovulan Adem'e, Sözler II, Vaaz parçası, Sözler III, Bilmece, Günahlardan tövbe duası, Kiliseye davet- af- dil öğrenimiyle ilgili vaaz, Meleğin çobana Mesih'i müjdelemesi, Aziz Stefanos, İsa'nın sünnet gününde vaaz-Kurtarıcı Mesih, Üç müneccimin yıldız ardınca Kudüs'e gidip bebek İsa'yı bulmaları-Epifani, İsa Mesih ve azizlerden alıntılarla Tanrı sevgisi, Matta İncil'inde Tanrı sevgisi, Meleğin cüzzamlı ile günahkârı karşılaştırması, Azizlerden günahları itiraf ve tövbe çağrısı, Havari Pavlus'un ekmeğe-şarap ayını ile ilgili vaazı, Kutsal Cuma günü vaazı, Rabb'in duası: Göklerdeki Babamız, Melekten Meryem'e sesleniş, Latince Kuman grameri, *ağla-* fiilinin çekimleri, Sözler IV, On emir, Atasözleri, Sözler V, Ave Maria: Selam cennetin kapısı, İlahi: İsa bizim kurtarıcımız, İlahi: Kutsal bakire Meryem'den, Bir cümle, İlahi: Azizlerin umudu, İlahi: Kralın nişanları çıksın, İznik-İstanbul iman açıklaması, Notalı İlahi: Hatırlasam mübarek kanını, İlahi: Güneşin doğduğu yerden, Sözler VI, İsa Mesih'in tekrar dirileceğine dair vaaz, Sözler VII.

Çalışmada metinlerden sonra dizinlere yer verilmiş, her iki defterin dizinleri ayrı ayrı verilmiştir. Yalnız her iki metinde geçen ortak kelimeler «krş.» kısaltmasıyla birbirlerine gönderilmiş, böylece araştırmacılara eserleri fonetik ve morfolojik olarak karşılaştırma imkânı sunulmuştur: Codex Cumanicus I Dizin (s. 413-616), Codex Cumanicus II Dizin (s.619-901). Dizinde kelimeler içerisinde kullandıkları cümleyle birlikte alınarak bağlamli dizin yapılmıştır. Her kelimenin metinde kaç kez geçtiği gösterilmiş, birden fazla anlamı varsa maddelenerek verilmiştir. Özgün metinde Latince “vel” ile gösterilen ve aynı anlamda olduğu belirtilen kelimeler “bk.” kısaltmasıyla birbirlerine gönderilmiştir. Kelimelerin dizinde madde başı olmasında Latince ve Farsça karşılıkları esas alınmıştır. Kelimelerin Latince, Farsça ve Almanca karşılıklarına metinde yer verilmişse bunlar aynen dizinlere de taşınmıştır. Yani Türkçe kelimelerin yanında o kelimenin bu dillerdeki karşılıklarını da bulmak mümkün hâle getirilmiştir.

Çalışmanın sonunda Codex Cumanicus'un tıpkıbasımları verilmiştir. Özgün metindeki siyahlıklar temizlenerek oldukça açık bir metin elde edilmiştir. Tıpkıbasımların verilmesiyle okurların metinleri karşılaştırmasına imkân sağlanmıştır: Tıpkıbasımlar (s. 912-1079), Codex Cumanicus I (1a-55b), Codex Cumanicus II (56a-83a).

Eserde dikkat çeken noktalar ve bunlarla ilgili değerlendirmelerim şunlardır:

- Öncelikle Giriş bölümünde verilen bilgiler çalışmanın yöntemini öğrenmek, diğer çalışmalardan farkını görebilmek adına oldukça kıymetlidir. İtalyanca Codex'in Kuun'dan sonra hiçbir yerde üç sütun hâlinde karşılaştırmalı olarak yayımlanmamış olmasını ve bu yayının da 1880 yılına ait olduğunu bilmek yeni yayının boşlukları ne derece doldurduğunu da gözler önüne sermektedir.
- Eserin yeni yayınında dikkat çeken en önemli husus yeni tespitlerin olması, yazarların *Codex Cumanicus*'a dair yorumlarıdır. Bu yorumlar eseri klasik bir düzlemde çıkarıp kelimelerin veya cümlelerin metin bağlamında semantik açıdan incelenmesini sağlamıştır.
- *Codex Cumanicus*'un birinci kitabının yazılış tarihini tespit etmekte eserde geçen ay adları oldukça önemlidir. Bu yayından önceki çalışmalarda bilim adamları buradaki takvimden yararlanarak tarih konusunda fikir beyan etmişlerdir. Latince ve Farsça sütündeki ay adlarını karşılaştırarak hangi yılın ocak ayının Arap aylarından safere karşı geldiğini tespit edebilmenin mümkün olduğunu savunan yazarlar, Türk Tarih Kurumunun Genel Ağ ortamında yaygın olarak kullanılan Tarih Çevirme Kılavuzu yardımıyla 1 Ocak 1294 tarihinin tam karşılığı 1 Safer 693 olduğunu bundan yola çıkarak da eserin 1291, 1292, 1293 yıllarından birinde yazıldığını tespit etmektedirler. Bu fikri sağlamlaştırmak için Ocak, Haziran, Ağustos ve Aralık ayları için de aynı sistemi uygulamışlardır. Böylece *Codex Cumanicus*'un yazılış tarihine yeni bir yorum getirilmiştir.
- *Codex Cumanicus*'un yazılış yeri olarak diğer araştırmacıların tahminlerinden de yararlanılarak İtalyan bölümü için Karadeniz'in kuzeyinde Kırım civarında, Alman bölümü için Kıpçak şehirlerinden birinde yazılmış olabileceği düşünüldüğü belirtilmiştir.
- *Codex Cumanicus*'un yazarı ve yazılış amacı hakkında genel kanıdan farklı bir yorum getirilmemiştir. Latin harfli metinlerin tarihî Türk lehçelerinin bütün fonetik sorunlarını çözeceğine dair görüşlerin doğru olmadığını savunan yazarlar, bir sesin bazen dört harfle bile gösterildiğini ifade ederek *Codex Cumanicus*'un her sorunu çözebilecek sihirli bir anahtar olamayacağını savunmaktadırlar. Bu durumun gerekçesi olarak, her ses için ayrı bir harfin kullanılmaması verilmektedir.
- Birinci bölümde Türkçe metnin çeviri yazısını üçüncü sütunda, özgün biçimini ise dördüncü sütunda veren yazarlar metne sonradan ikinci el tarafından eklenen kelimeleri italik olarak göstermişlerdir. Bu sistemde Kuun, Grønbech ve Drimba'yı da rehber edinen yazarlar, tarihî ve çağdaş lehçelerdeki metin ve sözlüklerden yararlanarak her kelimenin doğru anlamı bulma yoluna gitmişlerdir. Ayrıca her kelimeyi Farsça ve Latincedeki anlamları ile de karşılaştırmışlar, bazı kelimelerin anlamlarının üç dilde de farklı olduğunu tespit etmişlerdir.
- Metnin orijinalindeki kaymalar ve hatalar düzeltilmeye çalışılmıştır: Mesela s. 201'de yer alan 30. satırda Latince *distortus* karşılığında Türkçe *bir kat*, 31. satırda *simples* (simplex) karşılığında *ekki kat* yazılmıştır. Kelimeleri Farsça ile de karşılaştıran yazarlar, Latince sütündeki yanlışlığı fark edip metni dü-

zeltmişler, bunu da dipnotlarda ifade etmişlerdir.

- İkinci defterin metni bir kez de normalleştirilerek yayımlanmış, noktalama işaretleri ve başlıklar konulmuştur. Metin okunurken kimin ne dediğinden ziyade yazarların yorumları ve bakış açılarının sunulduğu görülmektedir. Bu bölümün en büyük avantajı eserdeki mensur ve manzum parçaların önceden Kuun, Drimba ve Garkavets tarafından yayımlanmış olmasıdır. Bu durum yazarlara ciddi bir katkı sağlasa da metinler dışında kalan kelimelerin her iki çalışmada da olmaması ve ilk defa bu yaygın ile “Sözler” başlığında verilmiş olması dikkat çekicidir.
- İkinci kitaptaki İncil’de geçen Kıpçakça metinler, yeni İncil çevirilerinden alınarak dipnotta gösterilmiştir. Örnek: *Kim éter benim buyruhum, ol meni söver.*” (Yuhanna 14/21: “*Kim buyruklarımı bilir ve yerine getirirse, işte beni seven odur...*”) (s. 355)
- Yeni yayının Türkolojiye en büyük katkılarından birisi dizinde gizlidir. Gerek kullanılan sistem gerekse söz varlığının tespitinde birçok dilden yararlanılarak hazırlanmış olması bilim dünyası için paha biçilemez değerdedir. Sadece madde başlarını sayarak yaptığımız tespitte Codex Cumanicus Dizin I’de 1722 kelime yer alırken Codex Cumanicus Dizin II’de 2033 kelime yer almaktadır. Tek bir kelimeyi bile atlamadan metin neşredilmeye ve sözlük hazırlanmaya çalışılmış, çeviri yazıların Türkçe ve Farsçası da sunulmuştur. Yazarlar, bu iki defterin metin ve dizinlerini ayrı ayrı ele almışlardır. Bunun sebebi olarak da her iki defterin birbiriyle ilgisinin bulunmamasını, farklı zamanlarda ve coğrafyalarda farklı kişiler tarafından yazılmış olmasını göstermişlerdir.
- Aynı olan kelimeler dizinde birbirine gönderme yapıp eserdeki fonetik farklılıkların kolayca görülmesi sağlanmıştır. Dizinde bir kelimenin birden fazla anlamı varsa farklı madde başlarında verilmiştir: *iri-*: *sızmak, eriyip akmak, erimek* (bk. *sız-*) (s. 720); *sız-*: *erimek, eriyip akmak, sızmak* (bk. *iri-*) (s. 814).
- Her iki defterdeki kelimeler dizinde hem birbirleriyle hem de kendi içerisinde karşılaştırmalı olarak verilmiştir: *kümiş* gümüş (Lat. *argentum*, Far. *noğra*) (krş. CCII kömiş, kümiş) (s. 520); *şiş-* kabarmak, *şişmek* (bk. *köbö-*, krş. CCI *şiş-*) (s. 824).
- Alıntı kelimelerin geldiği diller ve o dillerdeki özgün biçimleri gösterilmiştir: *lahan* (< Far. *lagan*) vaftiz leğeni, vaftiz teknesi (s. 771), *us* (II) (< Mo. *us*) ıslak, yaş (Lat. *balneatus*, Far. *tar*) (s. 590).

Yazarların da vurguladığı gibi, *Codex Cumanicus*, Türk kültür ve dil tarihinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu kadar önemli bir eserin Türkiye Türkolojisi tarafından şimdiye kadar yayımlanmaması büyük bir eksiklikti. Bu ciddi yayın Türkçenin sözlüklerine önemli katkılar sağlayacaktır. Yazarlar çalışmalarının eksiksiz ve hatasız olduğu iddiasında değiller. Özellikle eser üzerinde yeniden düşünülmesini, varsa yanlışlık ve eksikliklerin hep birlikte ortadan kaldırılması için çaba gösterilmesini talep etmektedirler.

Türkçenin ve Türk kültürünün temel taşlarından birisi olan *Codex Cumanicus*’un Türkiye’de yayımlanmış olması sevindirici bir olaydır. Bu yayınlı eseri Türklük bilimine kazandıran Prof. Dr. Mustafa Argunşah ile Doç. Dr. Galip Güner’e Türkiye Türkologları olarak ne kadar teşekkür etssek azdır.